

Lauriergracht 116 Amsterdam

funderingsherstel, conservering waterkelders en herinrichting voormalig Luthers Weeshuis

archivolt architecten bv

fotograaf: Thea van den Heuvel

In 1678 werd aan de Lauriergracht een Luthers Weeshuis gesticht, zowel voor jongens als meisjes. Daarna heeft het pand diverse functies gehad en wordt nu als kantoorruimte gebruikt.

Het huidige complex bestaat uit een voorpand, grenzend aan de Lauriergracht, en twee zijvleugels welke tezamen een binnentuin omsluiten. De beide achtervleugels zijn in essentie nog ongewijzigd, het huidige voorpand dateert uit 1784. In het complex zijn een groot aantal oorspronkelijke en monumentale elementen bewaard gebleven; tijdens de bouwwerkzaamheden zijn diverse bouwsporen aangetroffen.

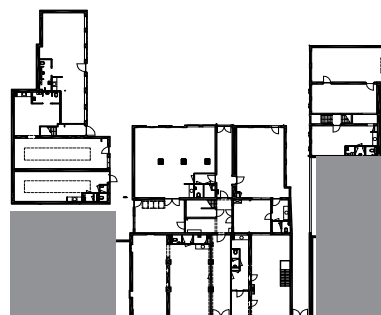
Bij het voorpand van het voormalig Luthers weeshuis, gelegen aan de Lauriergracht te Amsterdam, was duidelijk scheurvorming in de voorgevel zichtbaar. Uit de metingen en het onderzoek kwam naar voren dat de fundering in slechte staat verkeerde, waardoor het pand ongelijke zetting vertoonde. Het funderingsherstel heeft plaats gevonden door middel van het aanbrengen van een betonnen tafelconstructie op stalen buispalen. Alle dragende wanden zijn opgevangen op deze nieuwe constructie. Plaatselijk is tevens gebruik gemaakt van zogenaamde SOBU palen die in de wand zijn geplaatst.

Tijdens de funderingswerkzaamheden werden twee waterkelders ontdekt. Hoewel deze conform het plan door de funderingspalen beschadigd zou worden, is in overleg

met de opdrachtgever en Monumentenzorg Amsterdam, besloten het plan zodanig aan te passen dat deze unieke ontdekking voor de stad behouden kon blijven. Beide waterkelders zijn niet in gebruik, maar wel toegankelijk gemaakt via luiken in de vloer. De grootte van de kelders (omvang +/- 100.000 liter), de gaafheid en het feit dat beiden waterkelders waterdicht bleken te zijn, maakt de ontdekking van de kelders een unieke vondst.

Voor het herstel van de fundering was het noodzakelijk dat alle gebruikers van de begane grond elders onderdak aangeboden werd. Hierdoor kon deze verdieping geheel heringericht worden tot 4 zelfstandige kantoorruimten met eigen voorzieningen. De entreehal is na het funderingsherstel met behoud van het historische karakter vernieuwd, mede door de toegepaste kleurstelling en het aanbrengen van een nieuwe tegelvloer.

De herinrichting moest gefaseerd uitgevoerd worden, aangezien de bovengelegen verdiepingen in gebruik bleven tijdens de werkzaamheden. De kantoren en de woongroep moesten toegang behouden tot hun verdieping, terwijl de entree van het gebouw verbouwd werd. Door het maken van duidelijke afspraken, het aanbrengen van een tijdelijke doorgang via de naastgelegen steeg en buitengelegen noodtrappenhuis alsmede de gefaseerde uitvoering, kon dit tot ieders tevredenheid opgelost worden.

Bij het afhalen van de stuclaag werden diverse dichtgemetselde doorgangen en vensters gevonden. In 1 van de ruimten is samen met BMA besloten om een tweetal boogdoorgangen terug te brengen. Hierdoor ontstond in plaats van twee aparte ruimten, verbonden door 1 doorgang, een mooie grote ruimte.

Voor de kleurstelling is uitgebreid kleuronderzoek uitgevoerd door ons bureau. Op een binnenhof werd de kleur oker gevonden. Op de overige buitenvensters was een zodanige dunne laag aangebracht, dat duidelijk was dat hier geen originele kleur meer gevonden zou worden. Uiteindelijk is besloten om de voorzijde in overeenstemming te houden met de bovengelegen vensters. Aan de achterzijde is gekozen voor een meer oorspronkelijke kleurstelling, passend bij de bouwtijd van het oude lutherse weeshuis. Een donkerolijfgroen werd hier teruggebracht.

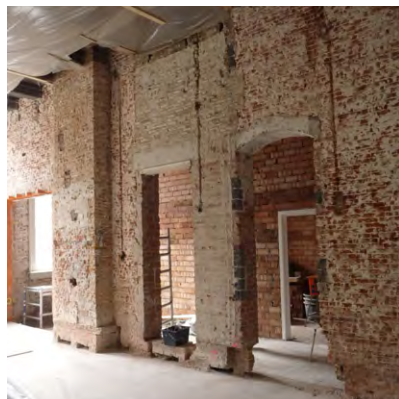
Ook binnen werd een kleurstelling gezocht die bij het gebouw paste, met olijfgroenen en bentheimer- en monumentenwit. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen de voorzijde van het voorgebouw, waar nog de oorspronkelijke schuiframen aanwezig waren (welke weer goed schuifbaar gemaakt zijn), en de achterzijde.

In het achterhuis kwamen houten kolommen tevoorschijn, die omkleed waren door brandwerende beplating. Helaas bleek het brandtechnisch in deze situatie niet mogelijk de kolommen in het zicht te laten, waardoor ze wederom afgetimmerd moesten worden. Wel zijn de kolommen goed gedocumenteerd en gefotografeerd.

De gehele begane grond is, tot en met de details als hang- en sluitwerk, met het oorspronkelijke gebouw als uitgangspunt, maar met de huidige comforteisen, gerenoveerd.

De zolderverdieping bestond uit een bewoond gedeelte en een opslag onder kap. Deze kap was in de jaren tachtig van de vorige eeuw verwoest door een brand, en dus niet meer authentiek. Door nauw overleg met Monumentenzorg is de opslagruimte onder de kap, met een hoogte van 4m, voorzien van 8 daklichten waardoor voldoende licht binnen komt om op deze verdieping een zelfstandige kantoorunit te realiseren. De verdieping daaronder, voorheen een woning, is eveneens verbouwd tot kantoorunit waarbij de oorspronkelijke ruimtelijkheid grotendeels teruggebracht is. Beiden units zijn voorzien van vloerverwarming. Modern comfort gaat hier dan ook samen met historische uitstraling.

Uiteindelijk zijn 6 kantoorunits gerealiseerd, met een totale omvang van 80 - 120 m2. Direct na oplevering zijn alle units in gebruik genomen en blijken de huurders bijzonder tevreden.

Waar bij het voorpand visueel duidelijk zichtbaar was dat er problemen waren met de fundering, was dit bij de linker- en rechterzijvleugel beperkt. Alleen de linkerzijgevel vertoonde een bolling. Na funderingsonderzoek bleek dat de funderingen desondanks in matige staat verkeerde. Voordat met het funderingsonderzoek begonnen werd, is de gebolde zijgevel van het linkerpand gestut om verdere schadevorming te voorkomen. Voor het rechterpand is gekozen het funderingsherstel aan te grijpen om het souterrain te verdiepen, zodat hier meer ruimte gecreëerd kon worden.

De linkerzijvleugel was in gebruik geweest als jeugdinternaat. De inrichting bestond uit kleine slaapvertrekken op de verdiepingen, waarbij de algemene ruimten op de begane grond gelegen waren, in de vorm van o.a. een keuken, woonkamer en toilet- en douchegroepen. In de rechtervleugel waren diverse kantoren gevestigd. Gekozen is om op elke verdiepingen een eigen kantoorunit te creëren, waarbij in het linker bouwdeel op de zolderverdieping ruimte zou zijn voor opslag terwijl in het rechter bouwdeel op zolder een zelfstandige unit gemaakt kon worden. De begane grond van het linkerpand geeft, tezamen met de ruimten in de van moderne datum daterende laagbouw, twee kantoorunits plaats. Totaal vinden 9 eigentijdse kantoorunits plaats in de beiden vleugels. Door de serviceruimte zodanig te situeren dat deze in een soort nis terecht kwam, hebben de verdiepingen een mooie ruimtelijkheid verkregen. Het in zicht laten van de balklagen geven deze ruimten extra uitstraling. Een combinatie van historische kleurstelling van ossenbloed rood voor de balken en olijfkleuren voor het houtwerk, met een modern oranje pantryblok en linoleum, geven kantoorruimten die zowel hedendaags als authentiek aanvoelt.

De panden hadden een bijzonder lage isolatiewaarde, met tochtige ramen voorzien van enkele beglazing en buitenwanden zonder spouw. Aangezien hoogwaardige kantoor-

ruimte hier zijn plaats moest krijgen, waren dit problemen die op een manier opgelost moesten worden waarbij het monument geen schade mocht opdoen.

In de oude situatie waren achterzetramen geplaatst welke geheel voorbij gingen aan het feit dat elk raam afzonderlijk zijn eigen afmeting, profilering en mate van scheefstand kende. Hierdoor was deze toevoeging erg aanwezig, en deed afbreuk aan het beeld. Gekeken is om middels achterzetramen met een smal profiel, welke de sterke maat- en vormafmetingen van elk individueel raam kon volgen, het tochtprobleem op een manier op te lossen dat deze minimaal zou opvallen. Per verdieping is elk raam opgemeten en zijn mallen gemaakt, en bekeken hoe de scharnieren aansluiting het beste uitgevoerd kon worden op de bestaande profilering. Het behoud van de originele raamaanzichten stond hierbij voorop. Naast verbetering van isolatiewaarden (duurzaamheid) is ook de geluidwering aanzienlijk verbeterd.

Het isoleren van monumentale panden kan voor vocht-, schimmel- en houtrotproblemen zorgen. Temperatuurschommelingen, ontstaan door het isoleren, kunnen een negatief effect hebben op het metselwerk en de balkkoppen. Indien de keuze tot (na-)isolatie gemaakt wordt dat, dient goed gekeken te worden wat de bouwfysische belasting wordt. Hoewel bij een goede uitvoering bij de meeste types voorzetwanden deze problemen zich niet voordoen, blijkt in de praktijk dat bij uitvoering veel mis kan gaan.

Redenen waarom Monumentenzorg zeer terughoudend is met het toestaan van het plaatsen van een voorzetwand bij buitenwanden. De noodzaak tot isoleren van deze panden, welke beiden bijna geheel vrijstaand zijn, heeft geleid tot een onderzoek naar alternatieve isolatiemiddelen. Uitgangspunt voor ons is hierbij dat het gebouw nu en in de toekomst geen scha-

de mag oplopen. Na veelvuldig overleg met Monumentenzorg Amsterdam, is toestemming verkregen het pand te voorzien van een voorzetwand met schapenwol als isolatiemateriaal.

Naast de herinrichting is het exterieur geres- taureerd. Met name het metselwerk was hier- bij een uitdaging. De stenen welke gebruikt zijn hebben een zeer afwijkend formaat. Uiteindelijk is gekozen deze steen te laten bakken bij 1 van de weinige nog in Nederland aanwezige traditionele steenfabrieken met een authentieke ringoven. Het specifieke formaat, de kleur en de hardheid van de steen kon op deze manier zo dicht mogelijk benaderd worden.

Met het bekijken van de eisen welke gesteld worden vanuit het Bouwbesluit, waaronder de brandeisen, is het mogelijk gebleken de later toegevoegde stalen noodtrappen te verwijde- ren. Het exterieur heeft daardoor zijn histori- sche zicht herwonnen.

colofon

Funderingsherstel conservering waterkelders
en herinrichting linker- en rechterzijvleugel
voormalig Luthers Weeshuis
Bruto vloeroppervlak 3000 m²
Opdrachtgever Gemeente Amsterdam,
stadsdeel Centrum, afdeling Vastgoed
Opdracht Integrale advisering
Planvoorbereiding 2009 – 2010
Planuitvoering 2010 – 2012
Constructeur Cees de Beurs
Projectarchitect Martin van Dort
Restauratiedeskundigen
Ramon Pater, Petra van Diemen

De Nieuwe Yogaschool Amsterdam

restauratie en herbestemming van een monument tot yogastudio

archivolt architecten bv

In een voormalig, deels leegstaand, monumentaal schoolgebouw is de begane grond met tussenverdieping getransformeerd tot de grootste Yogaschool in Nederland.

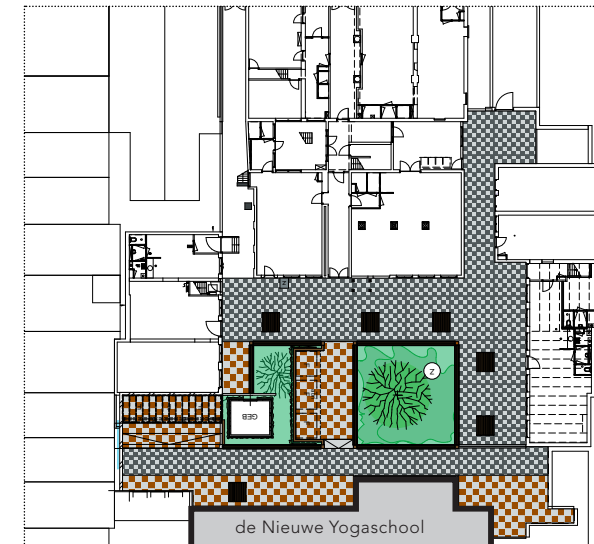
De voormalige school kenmerkt zich door een éénlaagse gang aan de straatzijde van het pand van waaruit de lokalen werden ontsloten. Hierdoor hadden de lokalen op de begane grond alleen hoog geplaatste ramen. In het verleden zijn de tussenwanden tussen de lokalen verwijderd, maar de overige structuur van het pand is behouden gebleven. Hierdoor bood het pand voor de Yogastudio de gewenste grote open plattegrond met zeer hoge ruimten.

Door het verwijderen van later aangebrachte tussenverdiepingen kon een grote zaal gecreëerd worden met een oppervlak van 200m². Bij de andere tussenverdieping is

de zaal afgescheiden van de foyer en kleinere studio's.

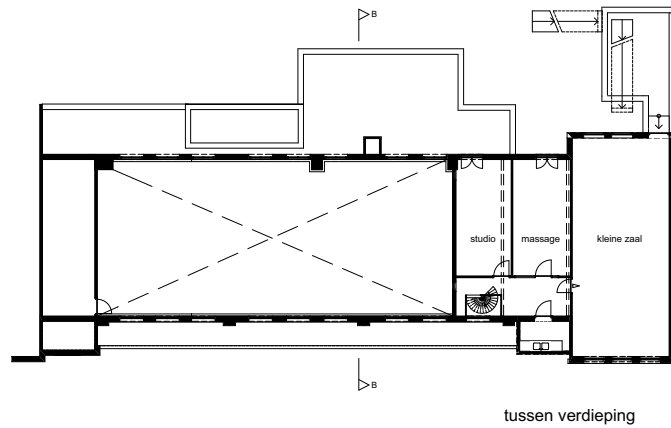
Kenmerkend voor de grote zaal zijn de hoog geplaatste monumentale raampartijen, die de zaal op een serene manier van daglicht voorzien. De grote zaal is geschikt gemaakt voor het geven van yogalessen, lezingen en symposia. Bij de renovatie en inrichting van het pand is rekening gehouden met de voor de functie gewenste rust.

Extra toevoeging aan het plan was om de binnentuin te combineren met tuin van het complex gelegen aan de Lauriergracht. Hierdoor is naast de ontwikkeling van de gebouwen een groen binnenhof ontstaan die functioneert als ontspanningsplek en ontmoetingsplaats voor de diverse huurders van de aanliggende panden.

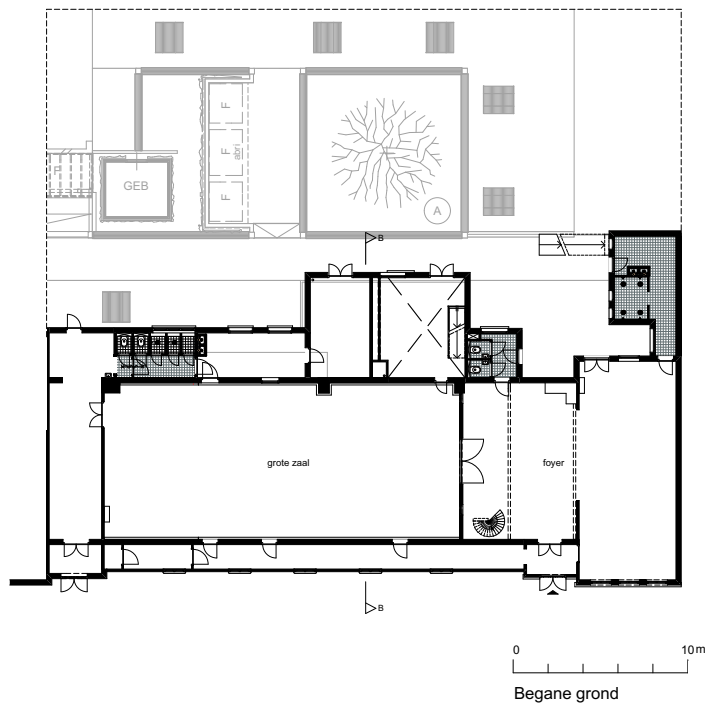

situatietekening met tuin

↖ grote zaal
← tuin bij dag en nacht

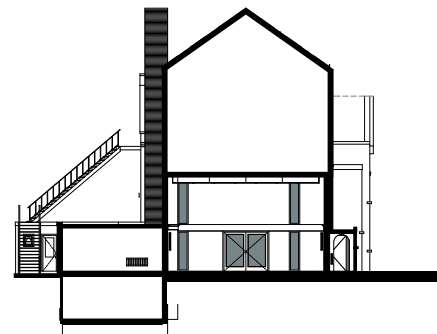
tussen verdieping

Begane grond

↑ foyer

Doorsnede B-B

Colofon

Restauratie en herbestemming van monumentaal pand tot Yogastudio
 Locatie Amsterdam Laurierstraat 109
 Opdrachtgever Gemeente Amsterdam Stadsdeel Centrum i.s.m. De Nieuwe Yogaschool
 Opdracht integraal advies
 Planvoorbereiding 2013
 Planuitvoering 2013-2014
 Projectdirectie Ramon Pater
 Medewerker Petra van Diemen, Frans Huijning, Eric Smook